

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญมั่นคงและยั่งยืนจำเป็นจะต้องพัฒนาคนให้มีสติปัญญา สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา การพัฒนาคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ครอบคลุมของวิถีชีวิต เช่นด้านสังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงในชีวิต เป็นต้น ซึ่งการจะพัฒนาด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องกลับมาดูพื้นฐานของการจัดทำแผนพัฒนาประเทศว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในสังคมมีพัฒนาการไปด้านใด จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙) ที่ผ่านมาได้กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นไปเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องที่ขับเคลื่อนด้วยการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เสริมสร้างบริการสุขภาพอย่างสมดุลระหว่างการส่งเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ และสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ให้มีความเจริญทางด้านสติปัญญา สามารถนำพาชีวิตไปสู่ความผาสุกที่มั่นคงและยั่งยืน เป้าหมายของการจัดการศึกษาก็เพื่อส่งเสริมให้มนุษย์ มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นผู้ที่มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข มีจิตใจเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสังคมที่ใช้เมตตาธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนความผาสุกทั้งทางกายและจิตใจหากสถาบันทางสังคม มีแนวทางในการพัฒนากำลังคนด้วยการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการดำรงชีพที่แท้จริงจนถึงขั้นการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ก็จะมีส่งผลให้เกิดความเจริญทั้งต่อตนเองสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะการทำความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตและการตั้งเป้าหมายชีวิตของแต่ละบุคคลว่าจะดำเนินไปอย่างไรในอนาคต

มนุษย์ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๒ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นร่างกายและจิตใจ ซึ่งต้องอาศัยกันและกันเสมอ หากมนุษย์เข้าใจส่วนประกอบของชีวิตไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง อาจทำให้ต้องเดินทางผิดทั้งชีวิตเลยก็ได้ แต่หากเข้าใจอย่างถูกต้อง ก็จะมีท่าทีและการแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างถูกต้องดีงามและมีความสอดคล้องความจริงมากที่สุด ดังนั้น การทำความเข้าใจในองค์ประกอบของชีวิตอย่างถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิตั้งแต่เริ่มต้น ถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากมนุษย์ต้องการที่จะทำความเข้าใจและรู้จักตนเองอย่างแท้จริงแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องถามปัญหา กับตัวเองว่า ชีวิตคืออะไร ความหมายของชีวิตคืออะไร และควรจะต้องมีเป้าหมายชีวิตอย่างไร ซึ่งเป้าหมายชีวิตตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้ที่ประเสริฐกว่าสัตว์โลก

ทั้งปวงก็เพราะรู้จักการจัดการความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ รู้จักสัจธรรมและความหลุดพ้น ถ้ามนุษย์ไม่รู้จักความพอดีพอควรในเรื่อง กิน กาม เกียรติ ก็ไม่สามารถพัฒนาตนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ และการพัฒนาตนเองเพื่อมุ่งความสมบูรณ์นั้น บุคคลจำเป็นต้องรู้จักประยุกต์ใช้สองขั้นตอนสำคัญคือ การวางเป้าหมายของชีวิตให้ตระหนักถึงความต้องการภายในและภายนอกและการรู้จักประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทสี่ เป็นแรงจูงใจในการทำงานให้มุ่งสู่เป้าหมายชีวิต องค์ประกอบทั้งสองประการเป็นหลักประกันความสมหวังของชีวิตทั้งในและนอกหน้าที่การงาน เป็นทางสว่างแห่งชีวิตที่อยู่ภายในและนอกหน้าที่การงานเป็นทางสว่างแห่งชีวิตที่อยู่ภายใต้กรอบความดีงาม ซึ่งถึงพร้อมด้วยการพัฒนาตนเองและสังคม

การดำเนินชีวิตของบุคคลหากมีการกำหนดเป้าหมายชีวิตไว้อย่างชัดเจนก็จะสามารถมองเห็นวิถีทางแห่งความสำเร็จในชีวิตได้ เมื่อมีเป้าหมายชีวิตแล้วก็จะใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตนเองต้องการด้วยการวางแผนชีวิตและปฏิบัติตามแผนที่ตนเองตั้งไว้อย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ เป้าหมายชีวิตของบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและความตระหนักถึงความสามารถของตนเอง เช่นบางคนอาจจะมีเป้าหมายในชีวิตเพื่อจะมีบ้านหลังใหญ่ มีรถ มีชื่อเสียงมีคนที่ยรัก หรือบางคนอาจต้องการความสงบไม่ชอบความวุ่นวายในบั้นปลายชีวิตก็เป็นเป้าหมายชีวิตเฉพาะบุคคล การตั้งค่าเป้าหมายชีวิตจึงเป็นเรื่องมือที่ดีสำหรับการสร้างความสำเร็จในชีวิตที่ดี เป้าหมายชีวิต เป็นสิ่งที่บุคคลได้สร้างภาพจินตนาการเกี่ยวกับการนำพาชีวิตของตนไปในบทบาทและหน้าที่หรือสิ่งที่ตนเองใฝ่ฝันหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นการดำเนินชีวิตของบุคคลในการดำเนินชีวิตเพื่อกำหนดทิศทางของชีวิตในอนาคตของตนเองการวางแผนชีวิตไว้แล้วใช้ศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ไปให้ถึงเป้าหมายนั้นจึงเป็นสิ่งที่บุคคลต้องการให้เกิดขึ้นกับตนเอง บุคคลที่ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทหรือหน้าที่อะไรก็ย่อมมีความมุ่งหวังในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จในชีวิต การสั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองในอนาคตไม่วันแม้แต่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นบุคคลที่ผ่านกระบวนการเข้าสู่การเป็นสงฆ์ถือว่าได้เป็นผู้เข้าสู่กระบวนการขัดเกลาทางสังคมสงฆ์ได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์การดำรงชีวิตในรูปแบบหนึ่งเมื่ออยู่ในสังคมสงฆ์จากพระสงฆ์กับเป็นบุคคลธรรมดาเมื่อบวชเข้ามาแล้วก็ตั้งปณิธานเพื่ออุทิศตนในการศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาจนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วนำไปสู่ภาคปฏิบัติจนเห็นผลแล้วไปบอกไปสอนต่อไปสร้างศาสนทายาทต่อทั้งที่เป็นองค์กรสงฆ์เองและประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตามพระวินัยก็ไม่ได้บังคับว่าเมื่อบุคคลบวชเป็นพระสงฆ์แล้วไม่สามารถลาสิกขา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จำนวน ๔๕ รูป สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ๕๔ รูป รวม ๒๘๙ รูป

ผู้วิจัยประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕ จากตารางของ ยามาเน่ (Yamane, ๑๙๖๗ : ๘๘๖-๘๘๗) พบว่าต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๙๗ รูป ดังนั้น ผู้วิจัย จึงใช้สัดส่วนประชากรจำแนกตามสาขาวิชา ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๒ รูป สาขาวิชาปรัชญา จำนวน ๙ รูป สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา จำนวน ๓๘ รูป สาขาวิชา ศาสนาเปรียบเทียบ จำนวน ๒๒ รูป สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน ๖๖ รูป สาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ จำนวน ๒๓ รูป และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ๒๗ รูป ดังแสดง ในตารางที่ ๑

สาขาวิชา	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา	๒๓	๑๒
สาขาวิชาปรัชญา	๑๗	๙
สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา	๗๕	๓๘
สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ	๔๓	๒๒
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา	๑๓๐	๖๖
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ	๔๕	๒๓
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์	๕๔	๒๗
รวม	๓๘๗	๑๙๗

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มตัวแปรออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑. ปัจจัยด้านภูมิหลังของนิสิต ประกอบด้วย อายุ สถานภาพก่อนบวช ระยะเวลาการบวช (พรรษา) ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ สมณศักดิ์ ชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา และเหตุผลที่บวช

๒. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ความคาดหวังจากเจ้าอาวาสหรืออาจารย์ จากเพื่อน จากครอบครัว จากผู้อุปถัมภ์ (บุคคลทั่วไป), จากสถาบันการศึกษาเดิมและ การตัดสินใจของนิสิต วัตต์ได้จากการตัดสินใจไม่ลาสิกขาและลาสิกขา

นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. การตัดสินใจของนิสิต หมายถึง ความมุ่งหมายที่นิสิตตั้งใจจะกระทำเพื่อให้บรรลุผล มีความมุ่งมั่นและมีเป้าหมายอย่างชัดเจนในการเลือกแนวทางการดำเนินชีวิต ในที่นี้ ได้แก่ การตัดสินใจ ไม่ลาสิกขา หมายถึง การที่นิสิตมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินชีวิตเป็นพระภิกษุต่อไปหลังจบการศึกษา

ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และมีความประสงค์ที่จะปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา สาธารณูปการ สาธารณสงเคราะห์ เป็นต้นและการลาสิกขา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเพศจากความ เป็นพระภิกษุเป็นคฤหัสถ์ หลังจบการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และสามารถนำไปประกอบอาชีพตามความต้องการของตนเองได้ เช่น เป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ เกษตรกร ค้าขาย/ประกอบอาชีพอิสระ ทำงานกับองค์กรเอกชน นักการเมืองระดับท้องถิ่น/ระดับชาติ เป็นต้น

๒. ความคาดหวังจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การรับรู้ของนิสิตที่มีต่อความต้องการหรือ การตั้งเป้าหมายของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อนิสิต ประกอบด้วย ความคาดหวังจากเจ้าอาวาสหรืออาจารย์ ผู้ปกครอง เพื่อน ครอบครัว โยมอุปัฏฐาก (ผู้ให้ความอุปถัมภ์มิใช่ญาติ) และสถาบันการศึกษาเดิม เช่น คาดหวังให้นิสิตศึกษาต่อระดับสูง รับตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ช่วยงานภายในวัด สร้างชื่อเสียงให้กับวัด เรียนจบระดับปริญญาโท เป็นที่พึ่งของญาติโยมในชุมชน และเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในและนอกวัด เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) เพื่อที่จะตอบคำถามในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อ ๑, ๒ ซึ่งเป็นการดำเนินงานตอนที่ ๑ เพื่อให้การสรุปผลการศึกษามีความครอบคลุมในประเด็น ต่างๆ ที่สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๒ ข้อ ผู้วิจัยเลือกและจัดกลุ่มประชากร ตามสาขาวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง เท่านั้น และเลือกสาขาที่มีประชากรตั้งแต่ ๑๐ รูป ขึ้นไป ได้จำนวน ๗ สาขาวิชา แต่ละสาขามีจำนวน ประชากร ดังนี้ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน ๒๓ รูป สาขาวิชาปรัชญา จำนวน ๑๗ รูป สาขา วิชาวิปัสสนาภาวนา จำนวน ๗๕ รูป สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ จำนวน ๔๓ รูป สาขา วิชาบริหารการศึกษา จำนวน ๑๓๐ รูป สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จำนวน ๔๕ รูป สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ๕๔ รูป รวม ๒๘๙ รูปและประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕ จากตารางของยามานะ (Yamane. ๑๙๖๗ : ๘๘๖-๘๘๗) พบว่าต้องใช้ กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๘๗ รูป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้สัดส่วนประชากรจำแนกตามสาขาวิชา ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๒ รูป สาขาวิชาปรัชญา จำนวน ๙ รูป สาขาวิชาวิปัสสนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **ข้อมูลพื้นฐานด้านการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๙.
- ปรีชา บุญรอด, **แนวโน้มการลาสิกขาของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระเปรี๊ญและพระนิสิต/นักศึกษามหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต). **พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด**, วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๔๘
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๐.
- _____. **ต้องฟื้นฟูวัดให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.
- พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พระมหานราธิป แก้วประสิทธิ์. **“ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจอุปสมบทเป็นภิกษุของสามเณรในเขตภาคกลาง.”** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔.
- พระมหาสหัส ฐิตสารโรและคณะ. **แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- ฝ่ายวิจัยและประเมินผล กองแผนงาน กรมการศาสนา. **การศึกษาผลงานวิจัยของกรมการศาสนา ปีงบประมาณ ๒๕๓๕-๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- สนง.คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , **บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑ , กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.